LR Pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo esminės nuostatos (įstatymo pakeitimų projektas)
Žalos atlyginimo “be kaltės” modelio praktinio taikymo apžvalga

Dr.Daiva Brogienė
daiva.brogiene@gmail.com
Druskininkai, 2022-06-04

ŽALOS PACIENTŲ SVEIKATAI ATLYGINIMO BE KALTĖS MODELIO KONCEPCIJA

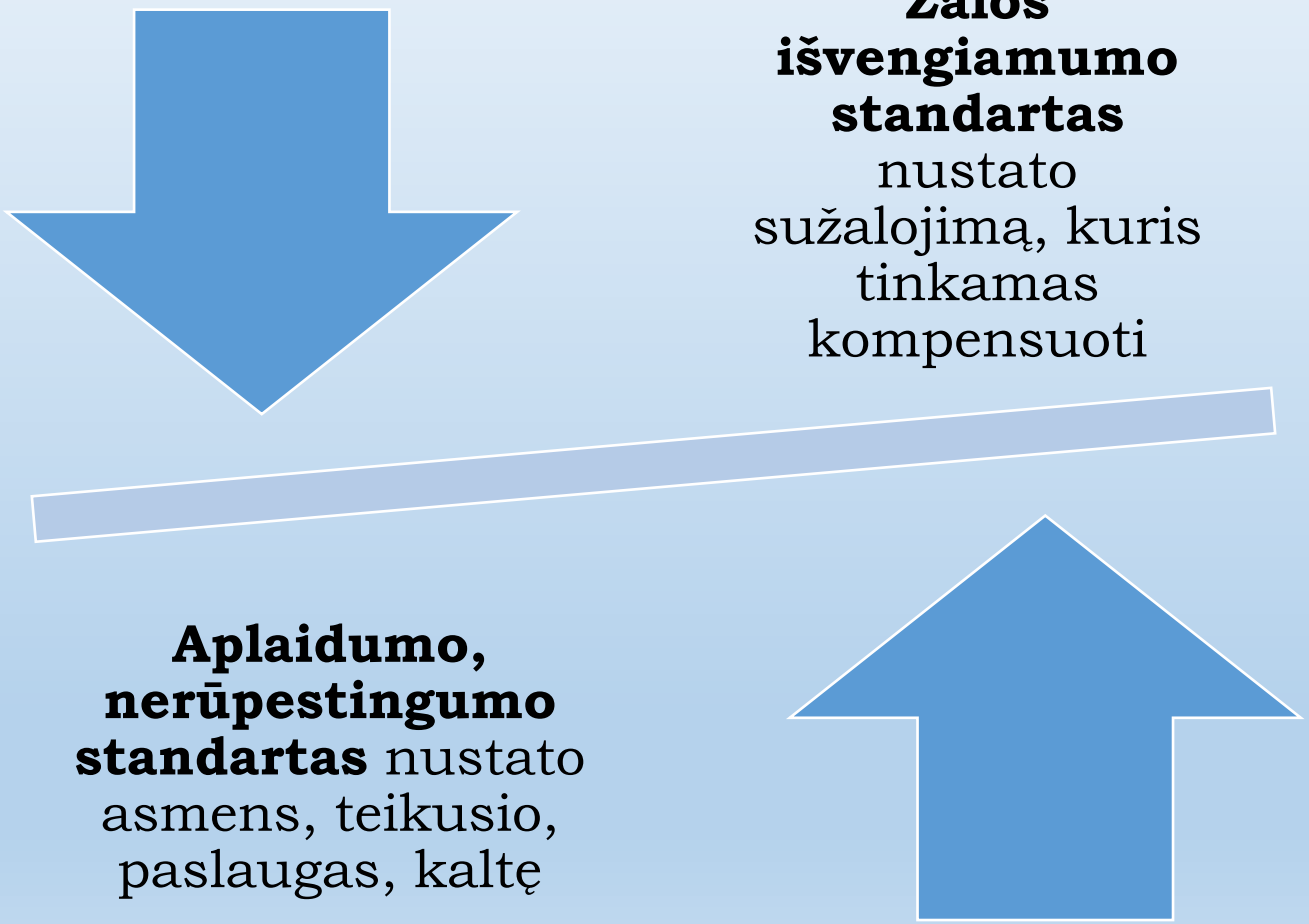

Sveikatos apsaugos ministras Aurelijus Veryga 2020m. Sausio 8d. patvirtino naujai sudarytą **Pacientų sveikatai padarytos žalos nustatymo komisiją** (Žalos komisija), vertinsiančią pacientams padarytą žalą *pagal naująjį „žalos be kaltės modelį“*

Neabejoju, kad laikydamiesi aiškumo ir skaidrumo reikalavimų, iškeltų šios komisijos veiklai, jos nariai skirs savo žinias, kompetencijas ir jėgas tam, kad medicinoje iš esmės keistųsi požiūris į klaidas, kad jos būtų analizuojamos ir iš jų mokomasi siekiant geresnės paslaugų kokybės, o ne slepiamos. **Drąsiai sakau, kad šio modelio įsigaliojimas Lietuvoje – istorinis lūžis“, – sako ministras A. Veryga.**

LRS Sveikatos reikalų komitetui
LRS Biudžeto ir finansų komitetui

KREIPIMASIS

DĖL ŽALOS BE KALTĖS MODELĮ REGLAMENTUOJANČIŲ ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ PALAIKYMO

2019 m. gegužės 24 d.

Jaunųjų gydytojų asociacijos prezidentė Kristina Norvainytė

Lietuvos GMP pagalbos darbuotojų profesinės sąjungos “Solidarumas” pirmininkas Mark Barkovski

Lietuvos medikų sąjūdžio valdybos pirmininkė Živilė Gudlevičienė

Lietuvos sveikatos apsaugos darbuotojų profesinės sąjungos pirmininkė Aldona Baublytė

Lietuvos šeimos gydytojų profesinė sąjungos pirmininkė Toma Kundrotė

Medicinos įstaigų darbuotojų profesinės sąjungos “Solidarumas” pirmininkė Jolanta Keburienė

LIETUVOS RESPUBLIKOS
PACIENTŲ TEISIŲ IR ŽALOS SVEIKATAI ATLYGINIMO ĮSTATYMO NR. I-1562 2, 7, 8, 13, 20 STRAIPSNIŲ IR V SKYRIAUS PAKEITIMO
Į S T A T Y M A S

2019 m. liepos 18 d. Nr. XIII-2377

- 8 straipsnis. **Įstatymo taikymas**
- Paciento sveikatai padaryta žala (turtinė ir neturtinė), atsiradusi iki šio įstatymo įsigaliojimo dienos sudarytų asmens sveikatos priežiūros įstaigų civilinės atsakomybės draudimo sutarčių galiojimo metu, atlyginama pagal iki šio įstatymo įsigaliojimo dienos galiojusias nuostatas

Įstatymo 8 str. taikymo išaiškinimas

- jei civilinės atsakomybės draudimo sutartis **sudaryta** iki 2020 m. sausio 1 d., sprendžiant dėl žalos atlyginimo taikytinos Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo (toliau – įstatymas) nuostatos galiojusios iki 2020 m. sausio 1 d.;
- jei civilinės atsakomybės draudimo sutartis **sudaryta** po 2020 m. sausio 1 d., sprendžiant dėl žalos atlyginimo taikytinos pakeitimo įstatymo nuostatos;
- jei civilinės atsakomybės draudimo sutartis **sudaryta** iki 2020 m. sausio 1 d., o **pratęsta** po 2020 m. sausio 1 d., sprendžiant dėl žalos atlyginimo taikytinos pakeitimo įstatymo nuostatos (kadangi tuo metu jau negaliojo įstatymo nuostata, įpareigojanti sudaryti tokias sutartis).

Teisės aktai reglamentuojantys modelio įgyvendinimą

Specialusis įstatymas (1)	LRV nutarimai (2)	Sveikatos apsaugos ministro įsakymai (3)
•LIETUVOS RESPUBLIKOS PACIENTŲ TEISIŲ IR ŽALOS SVEIKATAI ATLYGINIMO ĮSTATYMAS, 1996 m. spalio 3 d. Nr. I-1562, aktuali redakcija nuo 2020 sausio 1d. •V SKYRIUS. **GINČŲ SPRENDIMAS IR ŽALOS ATLYGINIMAS** •LIETUVOS RESPUBLIKOS PACIENTŲ TEISIŲ IR ŽALOS SVEIKATAI ATLYGINIMO ĮSTATYMO NR. I-1562 2, 7, 8, 13, 20 STRAIPSNIŲ IR V SKYRIAUS PAKEITIMO ĮSTATYMAS **2019 m. liepos 18 d. Nr. XIII-2377**	•LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBS NUTARIMAS DĖL TURTINĖS IR NETURTINĖS ŽALOS, ATSIRADUSIOS DĖL PACIENTO SVEIKATAI PADARYTOS **ŽALOS, ATLYGINIMO TVARKOS APRAŠO** PATVIRTINIMO. 2020 m. sausio 8 d. Nr. 3 •Aprašo priedas. **Asmens sveikatos priežiūros įstaigos ir asmens sveikatos priežiūros specialisto paaiškinimas apie žalą paciento sveikatai** •LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMAS DĖL PACIENTŲ SVEIKATAI PADARYTOS ŽALOS NUSTATYMO **KOMISIJOS NUOSTATŲ** PATVIRTINIMO, 2005 m. vasario 10 d. Nr. 152.	•LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRAS ĮSAKYMAS DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS PACIENTŲ TEISIŲ IR **ŽALOS SVEIKATAI ATLYGINIMO ĮSTATYMO ĮGYVENDINIMO** 2020 m. sausio 9 d. Nr. V-36 (ekspertai, skundai, prašymai, Komisijos ataskaitos) •LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRAS ĮSAKYMAS DĖL ASMENS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS ĮSTAIGŲ ĮMOKŲ Į SĄSKAITĄ, KURIOJE KAUPIAMOS ASMENS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS ĮSTAIGŲ **ĮMOKOS ŽALAI**, ATSIRADUSIAI DĖL PACIENTO SVEIKATAI PADARYTOS ŽALOS, ATLYGINTI, **MOKĖJIMO, SĄSKAITOS ADMINISTRAVIMO** IR SĄSKAITOS LĖŠŲ NAUDOJIMO TVARKOS APRAŠO PATVIRTINIMO , 2020 m. sausio 10 d. Nr. V-40 •LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRAS ĮSAKYMAS DĖL ŽALOS PACIENTŲ SVEIKATAI **PREVENCIJOS KOMISIJOS DARBO** REGLAMENTO PATVIRTINIMO 2020 m. vasario 6 d. Nr. V-126

2 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

Neteko galios	Naujos sąvokos
2. Atlygintina **paciento sveikatai padaryta (turtinė ir neturtinė) žala** – pakenkimas paciento sveikatai, jo sužalojimas ar mirtis, atsiradę dėl sveikatos priežiūros paslaugas teikusio asmens *neteisėtos kaltos veikos.*	**14. Paciento sveikatai padaryta žala** – pakenkimas paciento sveikatai, jo sužalojimas ar mirtis. **9. Neišvengiama žala** – paciento sveikatai padaryta žala, susijusi su teiktomis asmens sveikatos priežiūros paslaugomis, tačiau atsiradusi dėl aplinkybių, kurių asmens sveikatos priežiūros specialistas ir (ar) asmens sveikatos priežiūros įstaiga negalėjo numatyti, kontroliuoti ir (ar) užkirsti joms kelio. Neišvengiamos žalos kriterijus nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

24str.6d.

- Žala atlyginama, jeigu Komisija nustato, kad teikiant asmens sveikatos priežiūros paslaugas paciento sveikatai yra **padaryta žala ir kad tai nėra neišvengiama žala (3 sąlygos)**
- Jeigu Komisija nustato, kad pacientas tyčia ar dėl didelio neatsargumo prisidėjo prie žalos atsiradimo, žala Apraše nustatytomis sąlygomis ir tvarka neatlyginama arba mažinamas atlygintinos žalos dydis
- Komisija sprendimą atlyginti žalą priima **nevertindama asmens sveikatos priežiūros įstaigos ir ją padariusio sveikatos priežiūros specialisto kaltės.** Komisijos sprendime žalos atlyginimas nurodomas ir išmokamas vienkartine išmoka

MODELIO SCHEMA

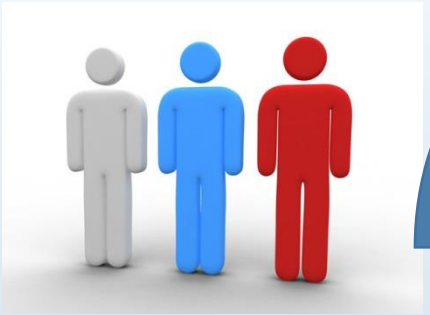

3

2

1

TEISMAS

PREVENCIJOS KOMISIJA

PACIENTŲ SVEIKATAI PADARYTOS ŽALOS NUSTATYMO KOMISIJA PRIE SAM (LRV Komisijos nuostatai ir 26 str.įstat.)

privaloma išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teisme institucija

Sekretoriatas

Ekspertų grupė

Nesutikdamas su Komisijos sprendimu, per 30 dienų nuo sprendimo priėmimo dienos, o sprendimo priėmimo metu nedalyvavę asmenys, – per 30 dienų nuo tos dienos, kai jie sužinojo apie sprendimą, turi teisę įstatymų nustatyta tvarka skųsti Komisijos sprendimą teismui.

II skyrius. Paciento teisės ir pareigos:
13 str. Teisė į žalos atlyginimą

Iki 2020 sausio 1 d.	Nuo 2020 sausio 1 d.
Pacientas turi teisę į žalos, padarytos pažeidus jo teises teikiant sveikatos priežiūros paslaugas, atlyginimą. Žalos atlyginimo sąlygos ir tvarka nustatyta šio įstatymo V skyriuje, **Civiliniame kodekse**, Draudimo įstatyme ir kituose teisės aktuose.	Pacientas ir asmuo, kuris buvo mirusio paciento išlaikomas arba jo mirties dieną turėjo teisę gauti iš jo išlaikymą (*nepilnamečiai vaikai (įvaikiai), sutuoktinis, nedarbingi tėvai (įtėviai) ar kiti faktiniai nedarbingi išlaikytiniai*), taip pat mirusio paciento *vaikas, gimęs po jo mirties,* turi teisę į **turtinės ir neturtinės žalos**, atsiradusios dėl paciento sveikatai padarytos žalos (toliau – žala), atlyginimą. Teisę į **neturtinės žalos atlyginimą** taip pat turi *mirusio paciento darbingi tėvai (įtėviai) ir pilnamečiai vaikai (įvaikiai),* kuriuos su pacientu siejo ypač artimas ir glaudus ryšys. Dėl mirusio paciento ir jo tėvų bei pilnamečių vaikų ryšio artimumo ir glaudumo sprendžia Pacientų sveikatai padarytos žalos nustatymo komisija (toliau – Komisija) pagal mirusio paciento tėvų (įtėvių) ir pilnamečių vaikų (įvaikių) ar jų atstovo pateiktus duomenis, patvirtinančius paciento ir jo tėvų bei pilnamečių vaikų ypač artimą ir glaudų ryšį (atsižvelgiant į bendravimo intensyvumą ir rūpinimosi vienas kitu pobūdį).

Kreipimosi tvarka:

- Pacientas ar kitas asmuo, turintis teisę į žalos atlyginimą, norėdamas gauti žalos atlyginimą, **ne vėliau kaip per 3 metus nuo dienos, kai sužinojo ar turėjo sužinoti apie žalą**, Vyriausybės patvirtintame Turtinės ir neturtinės žalos, atsiradusios dėl paciento sveikatai padarytos žalos, atlyginimo tvarkos apraše (toliau – Aprašas) **nustatyta tvarka turi kreiptis** į Komisiją, veikiančią prie Sveikatos apsaugos ministerijos, su rašytiniu prašymu dėl žalos atlyginimo (toliau – prašymas)

Advokato pagalba pacientui nėra būtina

- Prašyme turi būti nurodyta **žala, prašomos atlyginti žalos dydis ir aplinkybės (faktinis pagrindas**), pagrindžiančios žalą ir reikalaujamos atlyginti žalos dydį (24 str.2d.) Jeigu pacientas turi pagrindinčius tai dokumentus, juos prideda
- **Komisija,** svarstydama prašymą, pati (o ne pacientas) **surinks dokumentus**, įskaitant paciento medicinos dokumentų kopijas ir gydymo įstaigos bei medikų paaiškinimus, kuriuose pateikta visa informacija apie pacientą, t. y., apie jo buvimą gydymo įstaigoje, sveikatos būklę, diagnozę, prognozes ir gydymą, reikalinga prašymui nagrinėti ir sprendimui priimti
- **Pacientui reikės pateikti tik turtinės žalos** (patirtų išlaidų ar negautų pajamų) **bei neturtinės žalos** (pavyzdžiui, sužalojimo įtaką paciento socialiniam gyvenimui ir pan.) **dydį patvirtinančius dokumentus**

Informacija gydymo įstaigai

- 6. Komisijos sekretorius ne vėliau **kaip per 3 darbo dienas** nuo prašymo ir dokumentų arba patikslinto prašymo ir (ar) trūkstamų ir (ar) patikslintų dokumentų gavimo dienos raštu išsiunčia įstaigai, kuri prašyme nurodyta kaip įstaiga, kurioje padaryta žala, prašymą pateikti visus dokumentus (įskaitant paciento medicinos dokumentų kopijas ir įstaigos bei asmens sveikatos priežiūros specialistų paaiškinimus pagal Aprašo priede nustatytą formą), kuriuose pateikta visa informacija apie pacientą (įskaitant informaciją apie paciento buvimą įstaigoje, sveikatos būklę, diagnozę, prognozes ir gydymą), reikalinga prašymui nagrinėti ir sprendimui priimti
- Įstaiga Komisijos sekretoriaus rašte nurodytus dokumentus turi pateikti Komisijai ne vėliau kaip **per 10 darbo dienų** nuo Komisijos sekretoriaus rašto gavimo dienos
- *Apie neišvengiamos žalos aplinkybių buvimą specialistas turėtų detaliai nurodyti teikiame paaiškinime, siekiant palengvinti atvejo tyrimą*

Žalos paciento sveikatai nustatymo procesas: *pasiruošimas atvejo nagrinėjimui*

Vilniaus apygardos administracinis teismas

Prašymo Komisija nenagrinėja 2 atvejais

Pacientas

PACIENTŲ SVEIKATAI PADARYTOS ŽALOS NUSTATYMO KOMISIJA PRIE SAM

per 10d.

per 3d.

Informacija gydymo įstaigai

- Apie Komisijos posėdžio datą ir laiką prieš 5 dienas informuoja asmenį, pateikusį prašymą dėl žalos atlyginimo ir gydymo įstaigą

- Kartu su informacija apie Komisijos posėdį jiems pateikiama informacija, kad *dalyvavimas Komisijos posėdyje neprivalomas* ir kad Komisijos sprendimu Komisijos posėdyje jų gali būti prašoma pateikti paaiškinimus dėl prašyme ir (ar) pateiktuose dokumentuose nurodytų aplinkybių

Žalos paciento sveikatai nustatymo procesas: *prašymų nagrinėjimas Komisijoje*

Vilniaus apygardos administracinis teismas

Prašymo Komisija nenagrinėja 2 atvejais

Pacientas

PACIENTŲ SVEIKATAI PADARYTOS ŽALOS NUSTATYMO KOMISIJA PRIE SAM

ATLYGINTINA ŽALA?

Prašymą nagrinėja

Ekspertai

Ekspertų veiklos pagrindai

EKSPERTŲ SĄRAŠO SUDARYMO IR EKSPERTŲ IŠVADŲ TEIKIMO TVARKOS APRAŠAS

- Komisija kreipiasi į sveikatos priežiūros specialistus, nurodytus sveikatos apsaugos ministro patvirtintame ekspertų sąraše (toliau – ekspertai), dėl išvadų, kurioms padaryti reikalingos specialios žinios, gavimo
- Į ekspertų sąrašą įrašomi asmenys turi būti nepriekaištingos reputacijos, turėti teisę verstis slaugos, medicinos arba odontologijos praktika ir turėti ne mažesnę kaip 5 metų slaugos, medicinos arba odontologijos praktikos patirtį
- *Ekspertų sąrašas skelbiamas Sveikatos apsaugos ministerijos interneto svetainėje*
- Ekspertų išvadų teikimo tvarką nustato sveikatos apsaugos ministras

EKSPERTŲ IŠVADŲ TEIKIMO TVARKA

- Sąraše nurodytą ekspertą (-us) Komisija pasirenka pagal tai, kokios profesinės kvalifikacijos eksperto išvados reikia nagrinėjant paciento ar kito asmens, turinčio teisę į žalos atlyginimą, prašymą dėl turtinės ir neturtinės žalos, atsiradusios dėl paciento sveikatai padarytos žalos, (toliau – žala) atlyginimo (toliau – paciento prašymas). Išvadai pateikti reikalingą slaugos, medicinos arba odontologijos praktikos licenciją turintis ekspertas iš sąrašo pasirenkamas iš eilės pagal sąraše nurodytą jo eilės numerį
- Ekspertas išvadą turi pateikti Komisijai per komisijos nustatytą terminą, kuris negali būti trumpesnis kaip 5 ir ilgesnis kaip 10 darbo dienų nuo komisijos prašymo pateikti išvadą gavimo dienos

Prašymų nagrinėjimas Komisijoje

Vienas iš komisijos narių yra pranešėjas

- Skiria Komisijos pirmininkas

Komisijos posėdyje gali dalyvauti

- Asmuo pateikęs prašymą/atstovas
- Gydymo įstaigos atstovai

Ekspertų sąrašas

- Komisija priima sprendimą kreiptis į ekspertus, per 3d.d.
- Ekspertas per 5-10 d.d. pateikia išvadas ir gali būti kviečiamas į posėdį
- Eksperto išvados pateikiamos ir prašymą pateikusiam asmeniui bei gydymo įstaigai

- Sprendimas dėl žalos atlyginimo turi būti priimtas **ne vėliau kaip per 2 mėnesius nuo prašymo gavimo Komisijoje dienos.**

- Komisija nustačiusi, kad dėl objektyvių priežasčių (sudėtingas žalos nagrinėjimo atvejis, reikia gauti papildomas išvadas, ekspertizes, kitus sprendimui priimti būtinus dokumentus ir kt.) per šį terminą negali priimti sprendimo, posėdyje priima sprendimą teikti sveikatos apsaugos ministrui argumentuotą Komisijos siūlymą pratęsti šį terminą, bet **ne ilgiau kaip dar vienam mėnesiui.**
- Komisijos sekretorius ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo sveikatos apsaugos ministro sprendimo dėl Komisijos sprendimo priėmimo termino pratęsimo priėmimo dienos prašyme nurodytu būdu apie tai praneša prašymą pateikusiam asmeniui ir (arba) jo atstovui.

Žalos paciento sveikatai nustatymo procesas: *sprendimo priėmimas*

Vilniaus apygardos administracinis teismas

Prašymo Komisija nenagrinėja 2 atvejais

Pacientas

PACIENTŲ SVEIKATAI PADARYTOS ŽALOS NUSTATYMO KOMISIJA PRIE SAM

Prašymą nagrinėja

Ekspertų grupė

ŽALA SV.PR.PASLAUGOS NEIŠVENGIAMA

Taip

Bendros kompetencijos teismas

Ne

Komisijos sprendimai

- **9.1. žala atitinka įstatymo 24 straipsnio 6 dalyje nurodytas žalos atlyginimo sąlygas; - *atlygintina žala padaryta (žalos faktas teikiant sveikatos priežiūros paslaugas ir jos buvo galima išvengti)***
- **9.2. žala neatitinka įstatymo 24 straipsnio 6 dalyje nurodytų žalos atlyginimo sąlygų, jei nustatoma,**

- 9.2.1. teikiant asmens sveikatos priežiūros paslaugas paciento sveikatai nepadaryta žala
- 9.2.2. teikiant asmens sveikatos priežiūros paslaugas paciento sveikatai padaryta žala, tačiau tai yra **neišvengiama žala**

- 9.2.3. teikiant asmens sveikatos priežiūros paslaugas paciento sveikatai padaryta žala, kuri nėra neišvengiama žala, tačiau **prie žalos atsiradimo prisidėjo šie paciento veiksmai (neveikimas)**

teikiant asmens sveikatos priežiūros paslaugas paciento sveikatai padaryta žala, tačiau tai yra neišvengiama žala, atitinkanti bent vieną iš šių kriterijų:

- 9.2.2.1. tai yra ligos ar sveikatos sutrikimo, kuriuo pacientas sirgo iki žalos atsiradimo, pasekmė ar komplikacija, kurios nebuvo galima išvengti, atsižvelgiant į asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimo metu buvusį medicinos ir slaugos mokslo lygį ir gerąją medicinos praktikos patirtį;
- 9.2.2.2. tai yra liga ar sveikatos sutrikimas, atsiradę dėl paciento individualių savybių;
- 9.2.2.3. tai yra liga ar sveikatos sutrikimas, atsiradę dėl vaistinių preparatų, kai jie vartojami laikantis vaistinio preparato charakteristikų santraukoje, diagnostikos ir gydymo aprašuose, diagnostikos ir gydymo metodikose ir (ar) diagnostikos ir gydymo protokoluose nurodytų sąlygų, farmakologinių savybių;

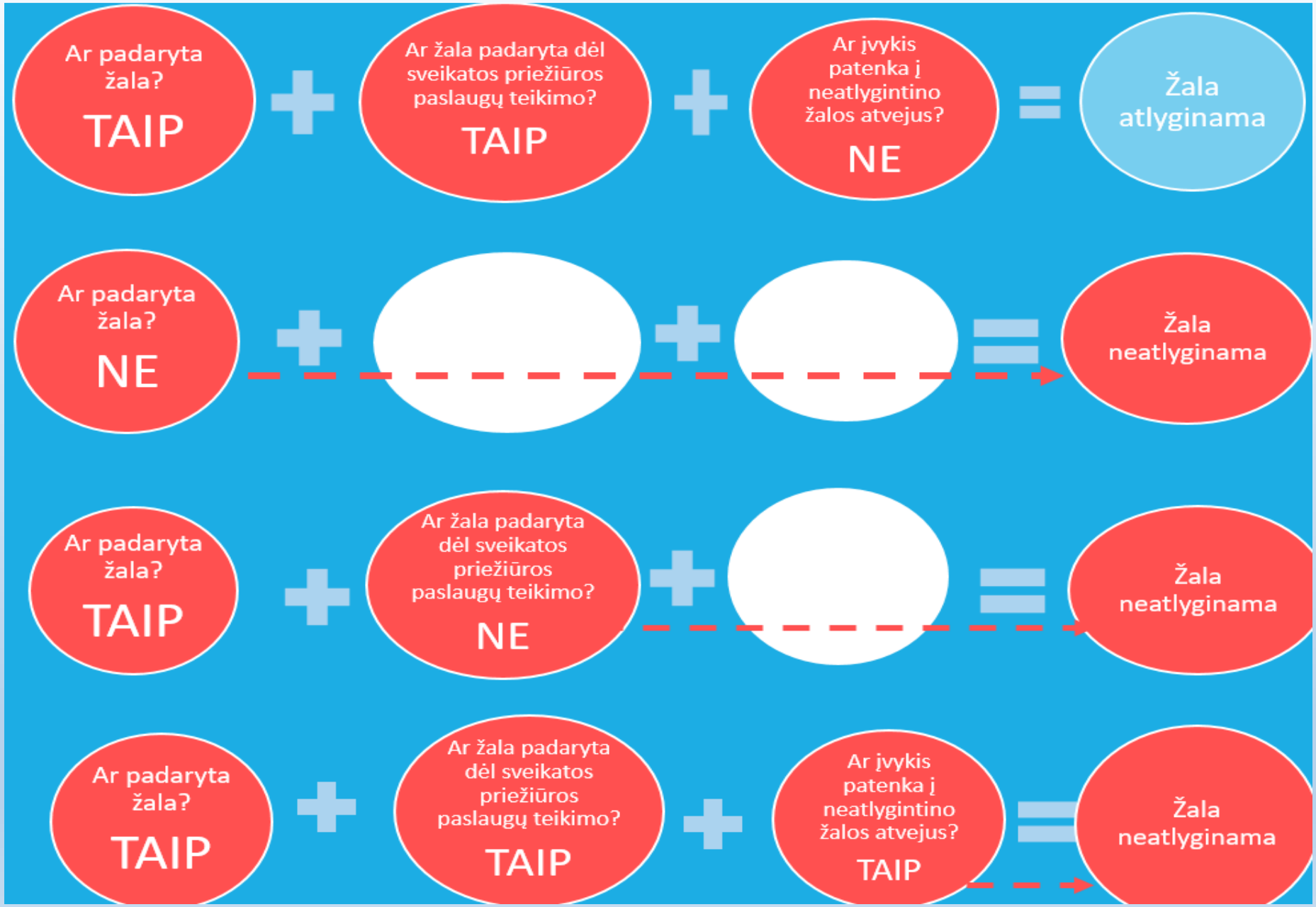
Ar padaryta žala?
TAIP
Ar žala padaryta dėl sveikatos priežiūros paslaugų teikimo?
TAIP
Ar įvykis patenka į neatlygintino žalos atvejus?
NE
Žala atlyginama
Ar padaryta žala?
NE
Žala neatlyginama
Ar padaryta žala?
TAIP
Ar žala padaryta dėl sveikatos priežiūros paslaugų teikimo?
NE
Žala neatlyginama
Ar padaryta žala?
TAIP
Ar žala padaryta dėl sveikatos priežiūros paslaugų teikimo?
TAIP
Ar įvykis patenka į neatlygintino žalos atvejus?
TAIP
Žala neatlyginama

Paciento veiksmai/neveikimas

- 9.2.3.1. **paciento sąmoningas (tyčia) arba dėl didelio neatsargumo** vienos ar kelių įstatymo 12 straipsnio 2, 5 ir (arba) 7 dalyse nurodytų **pareigų nevykdymas**, jei šias pareigas įvykdžius žala nebūtų buvusi padaryta, ir (arba)
- 9.2.3.2. paciento sąmoningas (tyčia) arba dėl didelio neatsargumo paprasčiausių, kiekvienam asmeniui suvokiamų atsargumo taisyklių teikiant jam asmens sveikatos priežiūros paslaugas nesilaikymas, jei jų laikantis žala nebūtų buvusi padaryta.

14. Komisijos sekretorius Komisijos sprendimą ne vėliau kaip per 7 darbo dienas nuo Komisijos sprendimo priėmimo dienos:

- 14.1. pateikia prašymą pateikusiam asmeniui ir (ar) jo atstovui. Komisijos sprendimas pateikiamas tokiu būdu, kokiu buvo pateiktas prašymas, arba, jeigu prašymas pateiktas tiesiogiai, siunčiamas registruotu paštu prašyme nurodytu adresu
- 14.2. išsiunčia paštu įstaigai, dėl kurios teiktų asmens sveikatos priežiūros paslaugų priimtas Komisijos sprendimas
- 14.3. pateikia Vyriausybės įgaliotai institucijai, administruojančiai sąskaitą

25 straipsnis. Kreipimasis į teismą

(Komisijos sprendimą skundžia tik pacientas ar kitas asmuo, turintis teisę į žalos atlyginimą)

- Pacientas ir kiti asmenys, turintys teisę į pacientų sveikatai padarytos žalos (turtinės ir neturtinės) atlyginimą, per 30 dienų nuo tos dienos, kai jie sužinojo ar turėjo sužinoti apie Komisijos sprendimą, turi teisę Civilinio proceso kodekso nustatyta tvarka **kreiptis į bendrosios kompetencijos teismą** dėl paciento sveikatai padarytos žalos (turtinės ir neturtinės) atlyginimo klausimo nagrinėjimo iš esmės
- Šioje dalyje nurodytu atveju **atsakovas byloje yra valstybė**, atstovaujama Vyriausybės įgaliotos institucijos, o teismas, spręsdamas dėl pacientų sveikatai padarytos žalos (turtinės ir neturtinės) atlyginimo, vadovaujasi šio įstatymo 24 straipsnio 6 dalimi

25 str.5d.

- Jeigu teismas patenkina paciento arba kito asmens, turinčio teisę į žalos atlyginimą, civilinį ieškinį dėl pacientų sveikatai padarytos žalos (turtinės ir neturtinės), **pareikštą Baudžiamojo proceso kodekso nustatyta tvarka**, per 10 darbo dienų nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos Apraše nustatyta tvarka iš sąskaitos lėšų atlyginama žalos suma, lygi įsiteisėjusiu teismo sprendimu priteistai atlygintinai žalos sumai

Atlygintina žala (Įstatymo 24 str. 7 d.)

Turtinė žala

- Tiesioginiai nuostoliai
- Netiesioginiai nuostoliai

Neturtinė žala

- Sužalojimo atveju
- Mirties atveju

Turtinės žalos atlyginimas sveikatos sužalojimo atveju

- LR CK 6.283 str. 2d.
- Nuostolius jeigu fizinis asmuo suluošintas ar kitaip sužalota jo sveikata, sudaro **negautos pajamos,** kurias nukentėjęs asmuo būtų gavęs, jeigu jo sveikata nebūtų sužalota, ir
- **su sveikatos grąžinimu susijusios išlaidos** (gydymo, papildomo maitinimo, vaistų įsigijimo, protezavimo, sužaloto asmens priežiūros, specialių transporto priemonių įsigijimo, sužaloto asmens perkvalifikavimo išlaidos bei kitos sveikatos grąžinimui būtinos išlaidos)

- Įstatymo 24 str. 7 d.
- a) **pagal tiesioginius nuostolius** (patirtas išlaidas asmens sveikatos priežiūros paslaugoms, vaistiniams preparatams ir medicinos priemonėms (prietaisams), išskyrus apmokėtus Privalomojo sveikatos draudimo fondo, valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšomis, kitas pagrįstas išlaidas;
- b) **pagal netiesioginius nuostolius (negautas pajamas**)

Turtinė žala: tiesioginiai nuostoliai

- 15.1. pagal tiesioginius nuostolius, atsiradusius dėl pacientui padarytos žalos (**patirtas išlaidas asmens sveikatos priežiūros paslaugoms**, **vaistiniams preparatams ir medicinos priemonėms** (prietaisams), išskyrus apmokėtus Privalomojo sveikatos draudimo fondo, valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšomis, kitas tiesiogiai su padaryta žala (paciento priežiūra ir (ar) sveikatos atkūrimu, ir (ar) kt.) susijusias pagrįstas ir būtinas protingas išlaidas

- **Atlyginamos pagrįstos, būtinos ir protingos išlaidos asmens sveikatos priežiūros paslaugoms, vaistiniams preparatams ir medicinos priemonėms (prietaisams)**

Turtinė žala: netiesioginiai nuostoliai

- 15.2. pagal netiesioginius nuostolius (**negautas pajamas**).
- Į negautas pajamas įskaičiuojamos tik tos pajamos, kurios iki žalos padarymo buvo pagrįstai ir realiai numatytos gauti ir kurios nebuvo gautos dėl to, kad padaryta žala pacientui (neto vidutinis darbo užmokestis, apskaičiuojamas Vidutinio darbo užmokesčio skaičiavimo tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. birželio 21 d. nutarimu Nr. 496 „Dėl Lietuvos Respublikos darbo kodekso įgyvendinimo“, nustatyta tvarka, kitos vidutinės kalendoriniais metais, einančiais prieš kalendorinius metus, kuriais padaryta žala, deklaruotos pajamos, atskaičius sąnaudas, patirtas siekiant jas gauti, ir mokėtinus mokesčius).

LR CK **6.250 straipsnis. Neturtinė žala**

- 1. Neturtinė žala yra asmens **fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukrėtimas, emocinė depresija, pažeminimas, reputacijos pablogėjimas, bendravimo galimybių sumažėjimas** ir kita, teismo įvertinti pinigais.
- 2. Neturtinė žala atlyginama tik įstatymų nustatytais atvejais. Neturtinė žala atlyginama visais atvejais, kai ji padaryta dėl nusikaltimo, asmens sveikatai ar dėl asmens gyvybės atėmimo bei kitais įstatymų nustatytais atvejais. Teismas, nustatydamas neturtinės žalos dydį, **atsižvelgia į jos pasekmes, šią žalą padariusio asmens kaltę, jo turtinę padėtį, padarytos turtinės žalos dydį bei kitas turinčias reikšmės bylai aplinkybes, taip pat į sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijus.**

Teisė į neturtinės žalos atlyginimą

- LR CK 6.284 straipsnis.
- Fizinio asmens mirties atveju teisę į žalos atlyginimą turi asmenys, kurie *buvo mirusiojo išlaikomi arba jo mirties dieną turėjo teisę gauti iš jo išlaikymą* (nepilnamečiai vaikai, sutuoktinis, nedarbingi tėvai ar kiti faktiniai nedarbingi išlaikytiniai), *taip pat mirusiojo vaikas, gimęs po jo mirties*. Šie asmenys taip pat **turi teisę į neturtinės žalos atlyginimą.**

- **Įstatymo 13 straipsnis.**
- Pacientas ir asmuo, kuris *buvo mirusio paciento išlaikomas arba jo mirties dieną turėjo teisę gauti iš jo išlaikymą* (nepilnamečiai vaikai (įvaikiai), sutuoktinis, nedarbingi tėvai (įtėviai) ar kiti faktiniai nedarbingi išlaikytiniai), taip pat *mirusio paciento vaikas, gimęs po jo mirties*, turi teisę į turtinės ir neturtinės žalos, atsiradusios dėl paciento sveikatai padarytos žalos (toliau – žala), atlyginimą.
- **Teisę į neturtinės žalos atlyginimą taip pat turi** mirusio paciento *darbingi tėvai (įtėviai) ir pilnamečiai vaikai (įvaikiai), kuriuos su pacientu siejo ypač artimas ir glaudus ryšys* (atsižvelgiant į bendravimo intensyvumą ir rūpinimosi vienas kitu pobūdį).

Neturtinė žala (įstatymo 24 str.7d.)

Sveikatos sužalojimo atveju	Mirties atveju
• pagal paciento patirtų sužalojimų pobūdį ir sunkumą, sveikatos sutrikdymo ir laikinojo nedarbingumo trukmę, nustatytą neįgalumo ar darbingumo lygį, • patirtų fizinių kančių (įskaitant skausmą) pobūdį ir mastą, dėl sužalojimo patirtų emocinių išgyvenimų bei psichikos ir elgesio sutrikimų pobūdį ir sunkumą, • sužalojimo įtakos socialiniam paciento gyvenimui pobūdį ir mastą, paciento sveikatos būklę (įskaitant individualias paciento savybes ir gyvenimo būdą) iki žalos atsiradimo, • padarytos turtinės žalos dydį ir kitas svarbias aplinkybes.	• pagal kito asmens, turinčio teisę į žalos atlyginimą, paciento giminystės laipsnį ir pobūdį, bendro gyvenimo trukmę, materialinio išlaikymo faktą, • dėl paciento mirties patirtų emocinių išgyvenimų bei psichikos ir elgesio sutrikimų pobūdį ir sunkumą, • paciento mirties įtakos socialiniam asmens, turinčio teisę į žalos atlyginimą, gyvenimui pobūdį ir mastą, • paciento sveikatos būklę (įskaitant individualias paciento savybes ir gyvenimo būdą) iki mirties, • padarytos turtinės žalos dydį ir kitas svarbias aplinkybes.

Neturtinės žalos dydžio nustatymo lentelė

- 16.1. pagal šiame punkte pateiktą Neturtinės žalos atlyginimo kriterijus ir pagal juos skiriamų balų lentelę (toliau – lentelė) pagal kiekvieną kriterijų, kurį atitinka padaryta žala, skiria lentelėje nurodytus balus.
- Skiriant balus vertinama prašymo pateikimo dieną esanti paciento sveikatos būklė pagal paciento medicinos dokumentuose ir (ar) sprendimuose, kuriais nustatytas paciento neįgalumas, išlikusio darbingumo lygis ir (ar) specialieji poreikiai, nurodytą informaciją;
- 16.2. <u>sudeda skirtus balus ir padaugina juos iš balo vertės, kuri lygi 100 eurų.</u>

Žalos atlyginimas gali būti mažinamas

- Nustatytas atlygintinos **žalos dydis yra mažinamas** ligos išmokos, mokamos pagal Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymą, šalpos neįgalumo pensijos ir socialinio draudimo netekto darbingumo pensijos, jeigu jos mokamos pacientui dėl žalos sukeltos ligos ir (ar) sveikatos sutrikimo, ir laidojimo pašalpos, šalpos našlaičių pensijos, socialinio draudimo našlių pensijos, socialinio draudimo našlaičių pensijos, valstybinės našlių pensijos ir valstybinės našlaičių pensijos, jeigu jos mokamos kitam asmeniui, turinčiam teisę į žalos atlyginimą, dėl žalos sukeltos paciento mirties (toliau – išmokos), dydžiu, kuris nustatomas skaičiuojant gautas ar gautinas sumas tuo pačiu laikotarpiu, kaip ir nustatyti netiesioginiai nuostoliai (negautos pajamos) – šiuo atveju pacientui ar kitam asmeniui, turinčiam teisę į žalos atlyginimą, iš sąskaitos išmokamas nustatyto atlygintinos žalos dydžio ir šioje dalyje nustatyta tvarka apskaičiuoto išmokų dydžio skirtumas.

27 straipsnis. Sąskaita

- Asmens sveikatos priežiūros įstaigos į sąskaitą moka įmokas, kurių dydis skaičiuojamas nuo praėjusių kalendorinių metų asmens sveikatos priežiūros įstaigos metinių pajamų už asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimą
- 1) **tik** pirminio lygio asmens sveikatos priežiūros paslaugas, **tik** palaikomojo gydymo ir slaugos paslaugas ir (arba) paliatyviosios pagalbos paslaugas teikiančioms asmens sveikatos priežiūros įstaigoms – **0,1 procento;**
- 2) kitoms šios dalies 1 punkte nenurodytoms asmens sveikatos priežiūros įstaigoms – **0,2 procento.**

Įmokos mokamos

- Už einamuosius kalendorinius metus dalimis po 1/4 įmokos
- Pirmoji kalendoriniais metais įmoka sumokama iki einamųjų kalendorinių metų kovo 30 dienos, o antroji, trečioji ir ketvirtoji – iki kiekvieno ketvirčio antro mėnesio 10 dienos
- Jeigu asmens sveikatos priežiūros įstaiga laiku nesumoka įmokos, ji moka delspinigius pagal Lietuvos Respublikos finansų ministro nustatytą delspinigių normą, taikomą už pavėluotą mokesčio mokėjimą
- Valstybinė ligonių kasa ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo įstatymo nustatyto termino pabaigos apie įmokos nesumokėjimą raštu informuoja Valstybinę akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnybą prie Sveikatos apsaugos ministerijos arba Lietuvos Respublikos odontologų rūmus, o rašto kopiją išsiunčia asmens sveikatos priežiūros įstaigai

- Asmens sveikatos priežiūros įstaiga Vyriausybės įgaliotai institucijai **kiekvienais metais iki gegužės 31 d.** pateikia informaciją apie praėjusiais kalendoriniais metais gautas pajamas už suteiktas asmens sveikatos priežiūros paslaugas (atskirai nurodomos iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto ir kitų šaltinių gautos pajamos), taikytą įmokos dydžio procentą ir mokėtiną į sąskaitą sumą.
- Valstybinė ligonių kasa asmens sveikatos priežiūros įstaigų sumokėtų įmokų į sąskaitą dydžio teisingumą tikrina pagal patvirtintą metinį asmens sveikatos priežiūros įstaigų įmokų į sąskaitą patikrinimo planą

Apmokėjimas

- Valstybinė ligonių kasa žalos atlyginimo sumą perveda į prašyme nurodytą kredito įstaigos sąskaitą per 30 dienų po Komisijos sprendimo priėmimo dienos
- Jeigu teismo sprendime nurodytas atlygintinos žalos dydis yra didesnis negu pagal Komisijos sprendimą atlygintos žalos dydis, teismo ir Komisijos sprendimuose nurodytų atlygintinos žalos sumų skirtumą – **per 10 darbo dienų nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos**
- Jeigu teismo sprendime nurodytas atlygintinos žalos dydis yra mažesnis negu pagal Komisijos sprendimą pacientui iš sąskaitos išmokėta žalos suma, Vyriausybės įgaliota institucija ne vėliau kaip kitą darbo dieną po teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos prašyme nurodytu būdu išsiunčia pacientui prašymą grąžinti į sąskaitą gautas lėšas, kuriame nurodo grąžintiną sumą (eurais), lygią teismo ir Komisijos sprendimuose nurodytų sumų skirtumui. (**ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos**)

Žalos pacientų sveikatai prevencijos komisijos sudarymas

- *Prevencijos komisiją sudaro po vieną*
- Sveikatos apsaugos ministerijos,
- Valstybinės akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnybos prie Sveikatos apsaugos ministerijos,
- Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos,
- Valstybinės ligonių kasos prie Sveikatos apsaugos ministerijos,
- Pacientų teises ginančių nevyriausybinių organizacijų,
- Sveikatos priežiūros specialistų nevyriausybinių organizacijų
- Asmens sveikatos priežiūros įstaigų nevyriausybinių organizacijų deleguotą atstovą

Prevencijos komisija atlieka Komisijos veiklos ataskaitų duomenų analizę

- 1) teikia siūlymus asmens sveikatos priežiūros įstaigai, kurioje teikiant asmens sveikatos priežiūros paslaugas buvo padaryta žala, arba visoms asmens sveikatos priežiūros įstaigoms dėl priemonių, kuriomis būtų galima užkirsti kelią žalai atsirasti;
- 2) teikia siūlymus sveikatos apsaugos ministrui dėl teisės aktų, reguliuojančių asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimą, tobulinimo ir (ar) priemonių, kuriomis būtų galima užkirsti kelią žalai atsirasti, įtraukimo į sveikatos apsaugos ministro veiklos srities planavimo dokumentus;
- 3) teikia siūlymus sveikatos apsaugos ministrui dėl asmens sveikatos priežiūros paslaugų kokybės priežiūros ir (ar) asmens sveikatos priežiūros specialistų profesinės kompetencijos įvertinimo procedūrų inicijavimo;
- 4) teikia siūlymus sveikatos apsaugos ministrui dėl kitų veiksmų, reikalingų siekiant užkirsti kelią žalai pasikartoti.

Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo Nr. I-1562 2, 24, 25, 26 ir 27 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas

- XVIII Vyriausybės programoje numatyta 4.2.3 priemonė:
- Parengti ir priimti Pacientų teisių ir žalos atlyginimo įstatymo pakeitimo įstatymą, kuriuo būtų tobulinamas „žalos be kaltės“ modelis, atsižvelgiant į 2021 metų Pacientų sveikatai padarytos žalos nustatymo komisijos ataskaitą ir Žalos pacientų sveikatai prevencijos komisijos pateiktas išvadas ir pasiūlymus“

Spręstinos problemos

- Pacientų sveikatai padarytos žalos nustatymo **komisijos sudėties ir veiklos reguliavimo trūkumai**, kurie sukelia grėsmę Komisijos sprendimų kokybei ir tinkamam žalos atlyginimo procesui
- Nustatyti, kad Komisija sprendimą dėl reikalaujamos žalos atlyginimo priima ne per 2, o **per 3 mėnesius nuo prašymo gavimo** Komisijoje dienos (pratęsimo pagrindu „sudėtingas žalos nagrinėjimo atvejis“)
- Numatyti galimybę Komisijai dėl išvadų **kreiptis į sveikatos priežiūros specialistus, neįrašytus į ekspertų sąrašą,** kai išvadoms pateikti reikia profesinės kvalifikacijos, kurią turinčių sveikatos priežiūros specialistų ekspertų sąraše nėra
- **Atstovavimo teisme** nagrinėjant paciento sveikatai padarytos žalos atlyginimo klausimus trūkumai
- **Įmokų į sąskaitą (toliau – įmoka) skaičiavimo, mokėjimo kontrolės ir sąskaitos administravimo trūkumai**: kai kurios asmens sveikatos priežiūros įstaigos negauna pajamų už asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimą ir todėl nemoka įmokos; kai kurios įstaigos teikia tokias nerizikingas asmens sveikatos priežiūros paslaugas kaip masažas ar optometrininko paslaugos, tačiau moka 0,2 proc. įmokas; kai kurių asmens sveikatos priežiūros įstaigų įmokos į sąskaitą yra labai mažos (1 526 įstaigos 2020 m. sumokėjo įmoką, nesiekiančią 100 eurų) ir yra neproporcingos palyginti su kitų mokamomis įmokomis

ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO PAPILDYMO 60^1 STRAIPSNIU ĮSTATYMAS

- **1 straipsnis. Kodekso papildymas 60^1 straipsniu**

Papildyti Kodeksą 60^1 straipsniu:
„60^1 straipsnis. Informacijos, reikalingos įmokos į Vyriausybės įgaliotos institucijos administruojamą sąskaitą, kurioje kaupiamos asmens sveikatos priežiūros įstaigų įmokos pacientų sveikatai padarytai žalai atlyginti, dydžiui nustatyti ar dydžio teisingumui patikrinti, nepateikimas

1. Informacijos, reikalingos sumokėtos įmokos į Vyriausybės įgaliotos institucijos administruojamą sąskaitą, kurioje kaupiamos asmens sveikatos priežiūros įstaigų įmokos pacientų sveikatai padarytai žalai atlyginti, dydžiui nustatyti ar dydžio teisingumui patikrinti, įspėjimą asmens sveikatos priežiūros įstaigų vadovams ar kitiems atsakingiems asmenims.
2. Šio straipsnio 1 dalyje numatytas administracinis nusižengimas, padarytas pakartotinai, užtraukia baudą nuo vieno šimto keturiasdešimt iki trijų šimtų eurų.“

Apibendrinimas: gydymo įstaigoms

- Neliko prievolės drausti savo civilinę atsakomybę dėl pacientams padarytos žalos sveikatai privačiose draudimo kompanijose
- Nebereikia pačioms nagrinėti pacientų prašymus dėl žalos sveikatai atlyginimo
- Gydymo įstaigos nedalyvauja teisminiuose ginčuose
- Turi pareigą laiku ir teisingai sumokėti įmoką į Sąskaitą ir teikti informaciją VLK
- Įgijo prievolę pateikti Komisijai paaiškinimą dėl paciento nuomone padarytos žalos jo sveikatai teikiant sveikatos priežiūros paslaugas
- Vadovautis Žalos pacientų sveikatai prevencijos komisijos rekomendacijomis ir taikyti gydymo įstaigoje priemones, kuriomis būtų galima užkirsti kelią žalai pakartotinai atsirasti

Apibendrinimas: sveikatos priežiūros specialistams

- Sveikatos priežiūros specialistas, padaręs žalą paciento sveikatai, **žalą atlyginti privalės**, jeigu žala padaryta tyčia arba jei žalą padaręs asmuo buvo neblaivus ar apsvaigęs nuo vaistų, narkotikų ar kitų svaiginamųjų medžiagų
- Visais kitais atvejais sveikatos priežiūros specialistas **tiesioginių finansinių nuostolių neturi** (finansinis saugumas net ir netyčinio nusikaltimo atveju)
- Įgijo **prievolę** pateikti Komisijai paaiškinimą apie nesėkmės atvejį
- Žalos pacientų sveikatai prevencijos komisijos siūlymu ir sveikatos apsaugos ministro sprendimu gali būti **vertinama sveikatos priežiūros specialisto profesinė kompetencija**

Medicinos etika ir praktika esant be kaltės modeliui

- Nėra lengva pakeisti požiūrį ir elgesį. Naivu tikėtis, kad vien tik teisės aktų galia padarys pokyčius įgyvendinat be kaltės modelį
- N.Zelandijos be kaltės modelis atskyrė atskaitomybę nuo kompensavimo
- Gydytojai atsakė į pokyčius asistuodami ir padėdami užpildyti pacientams prašymus atlyginti žalą
- Gydytojai motyvuoti dirbti rūpestingai, nes bet koks skundas atima iš jų laiką, sukelia stresą ir kenkia jų reputacijai

- *Nėra teisinio reikalavimo mokytis iš klaidų, tai turi tapti savaime aišku*

- No-fault, no difference: no-fault compensation for medical injury and healthcare ethics and practice, Katharine A Wallis, Senior Lecturer and GP, Br J Gen Pract. 2017 Jan; 67(654): 38–39.